

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

Kaupunginhallitus, § 109, 05.03.2018
Kaupunginhallitus, § 36, 22.01.2018

§ 109

Oikaisuvaatimus Mustametsän päiväkodin ja neuvolan uudisrakennuksen hankesuunnitelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä

TRE:2757/10.03.06/2017

Kaupunginhallitus, 05.03.2018, § 109

Valmistelija / lisätiedot:
Kuosmanen Taru

Valmistelijan yhteystiedot

Koordinaattori Elina Kalliohaka, puh. 040 486 4918 ja lakimies
Patricia Nikko, puh. 0400 239 710, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Kaupunginlakimies Jouko Aarnio, puh. 040 514 4884,
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Juha Yli-Rajala, Konsernijohtaja

Päätösehdotus

Oikaisuvaatimus Mustametsän päiväkodin ja neuvolan
uudisrakennuksen hankesuunnitelman hyväksymistä koskevasta
päätöksestä hylätään.

Perustelut

Kaupunginhallitus päätti 22.1.2018 § 36, että Mustametsän
päiväkodin ja neuvolan uudisrakennuksen hankesuunnitelma
hyväksytään jatkosuunnittelun pohjaksi. Hankesuunnitelmassa
on väistötilatarpeiden osalta kirjaus: "Mustametsän päiväkotia
korvaa vanhan Nekalan päiväkodin, joka sijaitsee osoitteessa
Jokipohjantie 13. Esiopetuksen oppilaat siirtyvät rakennukseen
Nekalan koulutalosta. Nekalan koulun ja päiväkodin heikentyneen
sisäilmatilanteen vuoksi on päätetty käynnistää väistötilojen
suunnittelu. Nekalan koulun tontille sijoitetaan siirtokelpoinen
rakennus, joka on toiminnassa Mustametsän valmistumiseen
saakka. Tiloihin sijoittuvat Nekalan koulun esiopetus ja Nekalan
päiväkotia."

Kaupunginhallituksen päätöksestä on tehty oikaisuvaatimus.
Oikaisuvaatimuksessa on vaadittu, että väistötilat päiväkodin
lasten osalta perutaan ja lapset siirtyvät vasta seuraavan
kerran uusiin tiloihin Mustametsään sen valmistuttua.
Oikaisuvaatimuksessa on pidetty kohtuuttomana pienten lasten
siirtämistä lyhyellä ajalla ensin väistötiloihin ja sitten uuteen
päiväkotiin. Oikaisuvaatimuksen mukaan yhden päivän aikana
voi olla monta siirtymätalannetta eri väistötilojen välillä, mikä
rasittaa sekä lapsia että aikuisia ja aiheuttaa levottomuutta.

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

Nekalan koulun pihan riittävyys sekä väistötiloille että tarpeeksi hyvään ulkoilualueeseen samoin kuin melu, pöly ja turvallisuus askarruttavat oikaisuvaatimuksen tekijöitä. Siirron lisäksi oikaisuvaatimuksessa tuodaan esiin vanhempien epätietoisuus siitä, säilyvätkö tutut ryhmät ja aikuiset lapsilla.

Kaupunginhallituksen päätös koskee ainoastaan Mustametsän päiväkodin ja neuvolan uudisrakennuksen hankesuunnitelmaa. Kaupunginhallituksen hyväksymässä hankesuunnitelmassa mainitaan väistötilat ja suunnitelma niiden osalta, mutta väistötiloista ei tässä kohden ole tehty vielä lopullista päätöstä. Hankesuunnitelmaan on kirjattu sen hetkinen tieto mahdollisesti väistöihin siirtymisestä. Väistötilaryhmä valmistelee väistöjen hankintaa ja asunto- ja kiinteistölautakunta tekee hankinnasta päätöksen.

Nekalan päiväkotito on sisäilmastokohde. Sieltä on lasten määrää vähennetty ja päiväkotito vaatii jatkuvia huoltotoimenpiteitä ja esimerkiksi tilojen välisten painesuhteiden mittaamista. Nämä pitkän aikavälin toimenpiteet huomioiden on päädytty selvittämään väistötiloja. Hankesuunnitelmaa valmisteltaessa on ollut tarkoitus, että väistötilat olisivat käytössä elokuussa 2018. Väistötiloja suunnitellaan, mutta tarkkaa aikataulua ei vielä ole. Tarkoituksena on löytää paras mahdollinen ratkaisu siten, että sekä lapsille että henkilökunnalle voidaan taata turvalliset ja terveelliset olosuhteet.

Lausunto

Lakimies Patricia Nikko:

Oikaisuvaatimus voidaan tehdä joko laillisuus- tai tarkoituksenmukaisuusperusteella. Laillisuusperuste on olemassa, jos päätöksen tehnyt viranomais on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä tai on muuten lainvastainen.

Kaupunginhallituksen päätös ei ole ollut lain vastainen eikä sitä ole syytä muuttaa myöskään tarkoituksenmukaisuusperusteella. Oikaisuvaatimus tulee hylätä.

Tiedoksi

Oikaisuvaatimuksen ensimmäinen allekirjoittaja velvoituksin hallintolain 56 §:n mukaisesti ilmoittaa tiedoksisaannista muille allekirjoittaneille, Jarmo Viljakka, Elina Kalliohaka, Patricia Nikko

Nähtävilläolo ja tiedoksianto asianosaiselle

Nähtävänä 13.3.2018: www.tampere.fi

Oikaisuvaatimuksen ensimmäinen allekirjoittaja velvoituksin hallintolain 56 §:n mukaisesti ilmoittaa tiedoksisaannista muille allekirjoittaneille.

Päätös on lähetetty sähköpostilla 7.3.2018.

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

Muutoksenhakuviranomainen

Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Tampere
06.03.2018

Elina Nikkilä
Hallintosihteeri

Kaupunginhallitus, 22.01.2018, § 36

Valmistelijat / lisätiedot:
Kuosmanen Taru

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Juha Yli-Rajala, Konsernijohtaja

Päätösehdotus oli

Mustametsän päiväkodin ja neuvolan uudisrakennuksen hankesuunnitelma hyväksytään jatkosuunnittelun pohjaksi.

Kokouskäsittely

Kaupunginhallitus myönsi läsnäolo- ja puheoikeuden johtaja Taru Kuosmaselle. Hän oli asiantuntijana läsnä kokouksessa tämän asian käsittelyn aikana ja poistui ennen päätöksentekoa.

Anna-Kaisa Ikonen saapui kokoukseen.

Anna-Kaisa Heinämäki poistui kokouksesta.

Perustelut

Rakentamishankkeiden käsittely johto- ja lautakunnissa lähtee liikkeelle yleensä palveluverkon kehittämiseen liittyvistä selvityksistä, kiinteistöjen perusparannustarpeesta tai muista tilajärjestelytarpeista. Ensimmäisessä vaiheessa hankkeesta laaditaan tarveselvitys, jonka hyväksyy asianomainen lautakunta. Nykyisin tavoitteena on, että tilatarpeita selvitetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja näin tarveselvitys usein käsitellään useassa eri lautakunnassa kuten muutkin tilahankkeeseen liittyvät asiakirjat. Tarveselvityksen jälkeen Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä käynnistää hankkeen hankesuunnittelun, jonka myötä valmistuu hankesuunnitelma. Asunto- ja kiinteistölautakunta hyväksyvät hankesuunnitelman jatkosuunnittelun pohjaksi tilojen osalta ja palveluiden järjestämisestä vastaava lautakunta käyttötalousvaikutusten osalta. Mikäli hanke sisältää useamman lautakunnan alaisia palveluita, viedään hankesuunnitelma

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi. Tämän jälkeen valmistellaan toteutussuunnitelma, jonka hyväksyy asunto- ja kiinteistölautakunta. Muihin asianomaisiin toimielimiin toteutussuunnitelma voidaan viedä tiedoksi. Hyväksyttäväksi toteutussuunnitelma viedään muihin toimielimiin vain siinä tapauksessa, että se poikkeaa oleellisesti hankesuunnitelmasta, esimerkiksi kustannusten noustua 10–15 prosenttia hankesuunnitelmasta.

Lasten ja nuorten palveluiden lautakunta hyväksyi hankkeen tarveselvityksen 26.3.2015. Hankesuunnittelu käynnistyi tarveselvityksen pohjalta eikä varsinaisia toiminnallisia muutostarpeita tullut esille enää hankesuunnitteluvaiheessa.

Mustametsän uusi päiväkotij ja neuvola sijaitsee Vihiojan kaupunginosassa Kuokkamaantien, Ahlmanintien, Mäntyhaantien ja Jokipohjantien rajaamassa korttelissa osoitteessa Ahlmanintie 53, noin kolme kilometriä Tampereen ydinkeskustasta etelään. Tontilla oli voimassa 29.12.1998 vahvistettu asemakaava. Sen mukaan alue on opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialuetta (YO). Tontilla on vireillä asemakaavan muutos, jonka tavoitteena on mahdollistaa Tampereen yliopiston normaalikoulun laajentaminen ja uuden päiväkodin ja neuvolan rakentaminen. Nykyinen tontti esitetään jaettavaksi kolmeen osaan: normaalikoulun tontiksi, päiväkodin tontiksi ja virkistysalueeksi (Mustametsä).

Normaalikoululle muodostuva tontti säilyy opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueena (YO). Tontille osoitetaan rakennusoikeutta 17 000 k-m², mikä mahdollistaa koulurakennuksen laajentamisen 7 500 k-m²:llä nykyiselle Mustametsän alueelle. Päiväkodille muodostuva tontti osoitetaan julkisten lähipalvelurakennusten korttelialueeksi (YL), tontin rakennusoikeus on 3 500 k-m². Kaava-alueen keskelle jäävä osa Mustametsästä kaavoitetaan lähimetsäksi (VM-6).

Rakennuksen pääkäyttäjät ovat varhaiskasvatus ja avopalvelut. Uusi kaksikerroksinen päiväkotij ja neuvolarakennus mitoitetaan joustavasti seitsemälle-kahdeksalle päiväkotiryhmälle, eli noin 140–160 lapselle ja esiopetuksen tilat kolme–neljäsarjaisena. Lisäksi rakennukseen suunnitellaan tilat eteläisen alueen neuvolalle. Hankesuunnitelman mukainen laajuus: bruttoala 3.450 brm² lämpimät tilat + 80 brm² kylmät tilat, huoneistoala 2.950 htm² ja tilaohjelman mukainen hyötyala 2.437,5 hym².

Asemakaavoitus käynnistyi helmikuussa 2016 ja arvioitu kaavan vahvistumisajankohta on helmikuu 2018, mikäli siitä ei valiteta. Toteutussuunnittelu alkaa hankesuunnitelman hyväksymisen jälkeen helmikuussa 2018, mikäli asemakaava vahvistuu suunnitellusti. Urakkalaskenta on tarkoitettu toteuttaa loka-joulukuun välisenä aikana 2018, jolloin hankkeen toteutussuunnitelma olisi hyväksyttävänä joulukuussa 2018. Rakennustyöt on tarkoitettu ajoittaa tammikuun 2019 ja helmikuun

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

2020 väliselle ajalle, jolloin rakennus voidaan varustella maaliskuussa ja ottaa käyttöön huhtikuussa vuonna 2020.

Nekala-Viinikan alueelle on laadittu asemakaavatyön yhteydessä liikenneverkkoselvitys. Liikenneverkkoselvityksen yhteydessä on tutkittu myös Kuokkamaantien kehittämistä. Liikenneverkkoselvityksen mukaan alueen kävely- ja pyöräilyverkkoa tulee kehittää. Kuokkamaantien liikennettä on tarkoitus rauhoittaa kaava-alueen kohdalla mm. ajorataa kaventamalla ja uusilla suojateilla. Suunnittelualue sijaitsee hyvien liikenneyhteyksien varrella. Kuokkamaantie, Jokipohjantien ja Ahlmanintie ovat alueen kokoojakatuja. Vieressä olevan Nekalan teollisuusalueen vuoksi katuverkolla kulkee myös raskasta liikennettä. Suunnittelualue on tehokkaan joukkoliikenteen vaikutusaluetta. Lähimmät linja-autopysäkit sijaitsevat Kuokkamaantiellä, Ahlmanintiellä ja Jokipohjantiellä. Suunnittelualueen pohjoislaidalla Kuokkamaantien varressa kulkeva kevyen liikenteen väylä on Tampereen pyörätieverkoston pääreitti. Autopaikkoja tulee rakentaa päiväkodin ja neuvolan tontille yksi autopaikka/150 k-m². Autopaikat sijaitsevat Ahlmanintien puolella. Autopaikkoja on yhteensä 24 kpl. Polkupyöräpaikkoja tulee rakentaa yksi paikka/65 k-m². Polkupyöräpaikkoja on yhteensä 66 kpl, joista osa on katettuja. Päiväkodille ja esiopetukselle varataan saattoliikennepaikkoja vähintään yksi per ryhmä.

Rakennuksen pitkänomainen muoto on seurausta tontin ja ympäristön reunaehdoista. Rakennus sijoittuu pohjoissivulla Kuokkamaantien suuntaisesti ja toimii myös meluesteenä. Lounaiskulmassa on rakennusmassaan tehty syvennys, joka ilmaisee selkeästi julkisen rakennuksen sisäänkäynnin. Lisäksi edustilaan saadaan sijoitettua asiakkaita varten polkupyöräpaikoitus. Paikoitusalueen ja leikkipihan välissä on pihakatos ja seinämä. Huoltoyhteyden liittymä ja huoltopiha sijaitsee Ahlmanintien puolella. Leikkipiha rajautuu idässä Mustametsään ja etelässä asemakaavassa suojeltuun yleiseen alueeseen (lähimetsä). Varhaiskasvatus voi hyödyntää Mustametsää toiminnassaan. Uusi piha suunnitellaan päiväkotien suunnitteluohjeen mukaan. Piha-alue avautuu etelään. Leikkipihan koko on noin 3.300m² ja mitoitus min. 15 m²/lapsi. Päiväkodin leikkipiha aidataan, kulku pihalle tapahtuu kolmesta suunnasta. Kylmät pihavarastot ja vaunuvarastot sijaitsevat rakennuksen yhteydessä ja autopaikoitusalueen vastaisen katoksen yhteydessä. Muodostettavan päiväkodin ja neuvolan tontin koko on noin 9.535 m².

Päivähoidon tilat sijoittuvat 1. kerrokseen. Esiopetuksen tilat sijoittuvat 2. kerrokseen. Tilat suunnitellaan siten, että niiden joustava käyttö on mahdollista lapsi- ja oppilasmäärien mahdollisesti muuttuessa. Päiväkodin ja esiopetuksen tilojen pinta-ala koostuu päivähoidon ryhmätiloista, esi- ja alkuopetuksen tiloista, palvelukeittiöstä ja ruokasalista, liikuntasalista, hallinnon tiloista ja niitä palvelevista aputiloista. Neuvola

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

sijaitsee rakennuksen 2. kerroksessa, tiloihin on suora yhteys erillisen porrashuoneen kautta. Neuvottelutilat ja taukotilat ovat yhteiskäyttöiset. Ilmastointikonehuoneet sijaitsevat 2. kerroksessa. Rakennuksessa on henkilöhissi. Kaikkiin tiloihin on esteetön pääsy. Rakennuksen pääkäyttötiloissa ei kuljeta ulkokengillä.

Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat päiväkodin ryhmätilat, yksi päiväkodin työtila, ruokasali linjastoineen ja sali, palvelukeittiö, keskusvarasto, siivouskeskus, kodinhoitotila, pienkeittiötila, monitoimitilat sekä henkilökunnan puku- ja pesutilat. Sali on kaksi kerrosta korkea tila. Sali on yhdistettävissä ruokasaliin esimerkiksi isompia yleisötilaisuuksia varten. Saliin suunnitellaan siirrettävä tai seinälle nostettava näyttämö. Rakennuksen muodosta johtuen kulku ryhmätiloista yhteisiin tiloihin (ruokasali, sali) tapahtuu toisten ryhmätilojen läpi. Ryhmätilat on suunniteltu mahdollisimman avoimiksi, joka mahdollistaa tilojen monipuolisen käytön. Avoimia tiloja voidaan rajata siirrettävin irtokalustein toiminnan mukaan. Kaikista ryhmätiloista on suora yhteys leikkipihalle märkäeteisten kautta. Märkäeteisten yhteydessä sijaitsevat kuivaushuoneet. Iltakäytölle tarkoitetut tilat (liikuntasali pukuhuoneineen ja ruokasali, pienkeittiö, monitoimitilat, niihin liittyvät wc-tilat) on rajattavissa muista tiloista. 2. kerroksessa sijaitsevat esiopetuksen tilat, päiväkodin työtila ja asiakasneuvottelutila, koko rakennuksen yhteiskäyttöiset neuvottelu-, tauko- ja ryhmäneuvottelutilat, neuvolan tilat: kahdeksan terveydenhoitajan huonetta, kaksi lääkärin huonetta, eteis- ja odotustilat, wc- ja laboratoriotilat sekä iv-konehuoneet. Lasten kulku yhteisiin tiloihin tapahtuu erillisen sisäportaan kautta. Yhteys opetus- ja ryhmätiloista leikkipihalle on katetun terassin ja kylmän ulkoportaan kautta.

Rakennus tehdään betonirunkoisena. Osa ulkoseinistä ja kantavat väliseinät ovat teräsbetonielementtejä, holvi ontelolaattoja. Pilarit ovat teräsbetonielementtejä ja palkit matalaleukaisia teräsbetonielementtejä ja/tai teräслиittopalkkeja. Perustusrakenteet tehdään pohjarakennesuunnitelman mukaan. Julkisivumateriaaliksi hankesuunnitteluvaiheessa on esitetty kadun puolella puhtaaksimuurattua vaaleaa tiiltä, pihan puolella peittomaalattu puujulkisivu. Vesikatolta on ulkopuolinen vedenpoisto.

Rakenteiden, rakennusosien ja teknisten järjestelmien valinnoissa huomioidaan koko rakennuksen elinkaaren aikainen energiankulutus ja käyttökustannukset. Rakennuksen energiatehokkuuden tavoitetasoksi asetetaan E-luvuksi 110(kWhE/m² vuosi), joka vastaa päiväkodeille ja opetusrakennuksille määritettyä energiatehokkuusluokkaa B.

Mustametsän päiväkodin ja neuvolan uudisrakennuksen laskettu tilaohjelmapohjainen kustannusarvio on 9.040.000 euroa. Muuntamon siirto ja rakennusaikainen sääsuoja sisältyy investointiin. Muuntamon siirron kustannuksiksi on arvioitu 70.000 euroa ja sääsuojan 140.000 euroa. Kustannusarvio

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

yhteensä 9.110.000 euroa. Tarveselvitysvaiheen kustannukseksi oli arvioitu 8.000.000 euroa. Tarveselvitysvaiheessa ei ole tehty kustannuslaskentaa, vaan investoinnin suuruus on arvioitu kohteen laajuuden ja toteutuneiden kohteiden perusteella. Hankkeelle on varattu määrärahaa vuosille 2017–2019 yhteensä 8.800.000 euroa. Hanketta esitetään jatkettavaksi toteutussuunnitteluun ja hankkeen määrärahaa sekä investointivuosia tarkistettavaksi urakalaskennan kautta saatujen todellisten kustannusten mukaiseksi.

Hankesuunnitelman liitteenä on investointisopimus, joka sisältää alustavan arvion hankkeesta aiheutuvista pääoma- ja ylläpitovuokrista. Kiinteistön valmistuttua vuonna 2020 vuosivuokra on yhteensä 844.492 euroa. Summa jakautuu eri käyttäjäryhmille seuraavasti: varhaiskasvatus 656.962 euroa, avopalvelut 172.463 euroa ja Tampereen Voimia 15.066 euroa. Lopullinen vuokra määräytyy käyttöönottoajan ylläpitokustannustason, hankkeen toteutuneiden investointikustannusten ja pinta-alan mukaisesti. Neuvolan osalta vuokrakauden pituus ja vuokralainen ovat riippuvaisia sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksessa tehtävistä ratkaisuksista koulujen ja päiväkotien yhteydessä toimivien neuvoloiden osalta. Näiden tilojen osalta Hyvinvointipalvelut eivät voi sitoutua 20 vuoden vuokra-aikaan. Mikäli neuvolatoiminta on jatkossakin kaupungin järjestämää palvelua, sitoutuu hyvinvointipalvelut 20 vuoden vuokra-aikaan.

Liitteet

1 Mustametsän päiväkotia ja neuvola, hankesuunnitelma 2018

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

Kunnallisvalitus

§109

Kunnallisvalitusohje

Valitusosoitus

Tähän päätökseen haetaan muutosta kunnallisvalituksella.

Valitusoikeus

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa muutosta hakea se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Jos päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen hakea muutosta myös se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen, kuntayhtymän jäsenkunta ja sen jäsen sekä kuntien yhteisen toimielimen osallinen kunta ja sen jäsen.

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen.

Valitusviranomainen

Valitus tehdään Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle:

Hämeenlinnan hallinto-oikeus
Raatihuoneenkatu 1
13100 Hämeenlinna
faksi: 029 56 42269
sähköposti: hameenlinna.hao@oikeus.fi

Valitusaika

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Tiedoksisaanti

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, 3 päivän kuluttua sähköpostin lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Tiedoksisaantipäivää tai sitä päivää, jona päätös on asetettu nähtäväksi, ei lueta määrääaikaan. Jos määrääajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joulutai juhannusaatto tai arkilauantai, saa tehtävän toimittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Valituskirjelmä

Valituskirjelmässä, joka on osoitettava valitusviranomaiselle, on ilmoitettava

- valittajan nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä osin päätöksestä valitetaan ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

Valituskirjelmä on valittajan tai valituskirjelmän muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut valituskirjelmän, siinä on mainittava myös laatijan kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero.

Valituskirjelmään on liitettävä

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, jollei hän ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä on toimitettava valitusajan kuluessa valitusviranomaiselle. Valituskirjelmän tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukiolon päättymistä. Valituskirjelmän lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Oikeudenkäyntimaksu

Hallinto-oikeudessa valituksen käsittelystä perittävä oikeudenkäyntimaksu on 250 euroa. Mikäli hallinto-oikeus muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi, oikeudenkäyntimaksua ei peritä. Maksua ei myöskään peritä eräissä asiaryhmissä eikä myöskään mikäli asianosainen on muualla laissa vapautettu maksusta. Maksuvelvollinen on vireillepanija ja maksu on valituskirjelmäkohtainen.